

Extenzivní ovocnářství

Ovocné dřeviny jsou od nepaměti součástí kulturní krajiny nejen České republiky. V našich podmínkách tvoří podstatnou složku krajinné zeleně, ale především doprovodné zeleně venkovských sídel.

Původní extenzivní výsadby polokmenů a vysokokmenů ovocných dřevin na okrajích obcí, podél cest vznikaly již od 17. století a zanechaly tak svůj typický otisk *genia loci* nejen v české kulturní krajině. V současné zemědělské krajině se setkáváme s výsadbami rozptýlenými, uzavřenými a otevřenými, které jsou typické pro extenzivní ovocnářství, a dále s výsadbami, které jsou soustředěny do významných ovocnářských oblastí – produkčních výsadeb.

Extenzivní ovocnářství nelze striktně z pozice odborného pojmosloví chápat a následně popisovat jako opak produkčního (intenzivního) ovocnářství. Extenzivní pěstování (ovocnářství) můžeme dle současných trendů řadit mezi systémy využívající agrotechniku šetrnou k životnímu prostředí (ekologizace produkce – vazba na úrodnost půdy, ochrana proti chorobám a škůdcům, podpora biodiverzity). V širším pojetí zahrnujeme mezi extenzivní výsadby všechny výsadby, které, neslouží primárně k velkoprodukčním tržním účelům. V užším pojetí je základní odlišností od produkčních (intenzivních) výsadeb nikoli přímé tržní uplatnění produktu, ale forma výsadby, pěstitelský tvar a míra agrotechnických zásahů, které mají rozhodující vliv na kvalitu a udržitelnost agroekosystému každé výsadby.

Porovnání základních systémů ovocnářství

Charakteristika	Extenzivní výsadby	Produkční (intenzivní) výsadby
Pěstitelské technologie		
kmenný tvar výsadbového materiálu	• polokmen, vysokokmen	• uplatnění nízkých (zakrslých) tvarů se zapěstovanou vertikální osou
podnož	• silně vzrůstné podnože s výbornou kotevní schopností kořenové soustavy, generativně množené • semenáče, pláňata	• speciálně slabě a zakrslé rostoucí vegetativně množené podnože (nízká kotevní schopnost kořenové soustavy – nutná trvalá opora)
spon výsadby	• 6-16 m	• 3-7 m x 0,5-6 m
životnost výsadeb	• 50 a více let	• 12-20 let (průměr 18 roků)
Náklady na založení výsadby	• nízké	• vysoké • závlahový systém, opěrný systém (drátěnka), konstrukce pro systém ochrany proti krupobití (zasítování)
počet jedinců na 1 ha	• v závislosti na použitém sponu • 50-250	• v závislosti na použitém sponu a typové podnoži • 250-4 000
plodnost	• v dospělosti často střídává	• pravidelná, • využívání agrotechnických postupů k trvalé udržitelnosti pravidelné a vysoké plodnosti
sortiment odrůd	• sortiment velmi široký • především staré a krajové odrůdy • nenáročný na agrotechniku • lze využít v různých agroklimatických regionech (produkční a mimoprodukční význam) • odrůdy pro produkci stolního a sušeného ovoce, pro produkci moštů, šťáv, ovocných vín, ovocných destilátů, marmelád a povidel	• reaguje na požadavky trhu • odrůdy tržního celosvětového významu • odrůdy tolerantní a rezistentní • odrůdy především pro produkci stolního ovoce
Agrotechnika výsadeb		
výživa a hnojení	• základní (zásobní) před výsadbou – aplikace organických a průmyslových hnojiv • v dalších letech po výsadbě – nepravidelné • aplikace především organických hnojiv a mulče pro podporu úrodnosti půd s vazbou na přirozený rozvoj makro a mikroedafonu	• každoroční v pravidelných intervalech • hnojení na základě chemických rozborů půdy i listů systémem kontrolovaných stanovišť • aplikace průmyslových hnojiv na půdu nebo kapalných postřikem (foliací) na list • organická hnojiva – formou mulče se zatravněného meziřadí
pěstování podplodin	• možné • typické pro polní (otevřené) výsadby • pozitivní vliv na celkovou úrodnost půdy (vazba na agrotechniku pěstované podplodiny – okopaniny, obiloviny, apod.)	• není možné • konkurence plodin s vazbou čerpání a využití živin.
závlaha	• není, nebo pouze po výsadbě	• nutná, v kombinaci s pravidelnou aplikací hnojiva rozpuštěného v závlahové vodě
ochrana proti chorobám a škůdcům	• nepravidelná (pouze charakter regulace na práh škodlivosti) • nepřímá - volba vhodných odrůd odolných k nejvýznamnějším chorobám a škůdcům - podpora přirozených nepřátel škůdců - aplikace biologické ochrany (lapače, lepové desky, feromony) • přímá - aplikace anorganických fungicidů (Cu, S) - aplikace nechemických přípravků	• pravidelná (několikrát za vegetační období) • nepřímá - biologická – feromonové prostředky • přímá - chemická ochrana integrovaného typu s využitím prvků biologické ochrany, signalizace a monitorování - používání syntetických pesticidů a fungicidů. - ošetřuje se v pevně stanovených termínech
herbicidy	• z důvodu podpory ekostability a rozvoje druhové biodiverzity ve výsadbě a jejím okolí – se nepoužívají	• ošetření příkmených pásů ve výsadbě pomocí selektivních herbicidů
sklizeň	• úroda nemusí být hlavní ekonomický ukazatel návratnosti investic • ruční, nebo mechanizovaná pomocí sběracích strojů a hydraulických žebříků • kvalita a kvantita dle typu výsadby (produkční, mimoprodukční)	• hlavní ekonomický ukazatel a cíl s vazbou na návratnost investic • především mechanizovaná (sklizeň plošiny, setřasače)
řez výchovný	nutná odborná znalost principů, způsobů a cílů 3-5 let po výsadbě	max. 2 roky po výsadbě s cílem na brzkou a pravidelnou plodnost
řez udržovací	nutná odborná znalost principů, způsobů a cílů dle příslušnosti k ovocnému druhu 1x za 3-5 let	každoroční, s cílenou podporou tvorby plodonosného obrostu
řez zmlazovací	- nutná odborná znalost principů, způsobů a cílů dle příslušnosti k ovocnému druhu ve věku 30-40 let od výsadby	v produkčních výsadbách se neaplikuje
Biodiverzita biotopu / krajiny (výsadby)	• dlouhodobá podpora biologické rozmanitosti na všech úrovních • cílený rozvoj životního prostoru pro četné druhy živočichů • podpora užitečných organizmů (biokoridory, květnaté pásy, krajinná zeleň, dočasný úhor, ozelenění meziřadí) • podpora propojenosti s ostatními navazujícími biotopy v okolí výsadby (vicinální vlivy) • podpora přirozených nepřátel škůdců	• minimální, omezená • podpora biologické rozmanitosti je náročnější • podpora zatravněného meziřadí s minimální druhovou bohatostí (pouze kompaktně rostoucí zástupci trav) • propojení s okolními biotopy je minimální, ne-li žádné • minimální rozvoj druhové bohaté biodiverzity (využívání herbicidů, pesticidů, fungicidů)
biodiverzita bylinného a stromového patra	• podpora druhové rozmanitosti rostlinných společenstev s vazbou na rozvoj dalších živočišných druhů (bezobratlí, obojživelníci, plazi, savci, ptáci) • seč trvalého travního porostu – 2 x ročně • možnost spásání	• není možná, nebo velmi nízká z důvodů použité agrotechniky

EVROPSKÁ UNIE
Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova
Evropa investuje do venkovských oblastí
Program rozvoje venkova

Radoslav Vlk, Petr Salaš

Ústav šlechtění a množení zahradnických rostlin, Zahradnická fakulta v Lednici, Mendelova univerzita v Brně, Valtická 337, Lednice

● MENDELU
● Zahradnická
● fakulta
●